

Folkbiblioteken, de medborgerliga rå

Tobias Willstedt

Vi kan inte enbart titta på juridiska regleringar av individers användande av internet, som Piratpartiet gör, utan vi måste också titta på hur internet produceras och titta på ägandeförhållanden och olika aktörers roll på denna arena.

Valet till Europaparlamentet 2009 fick ett rätt så bedrövt utfall. Jag är säker på att jag inte var den ende som satt och kände sig besvårad under SvT:s valvaka. Stadigt sjunkande valdeltagande i hela unionen och framgångar för högerextremistiska mörkermän som gick framåt i flera europeiska länder. I Sverige kan man glädjas åt att valdeltagandet faktiskt steg, men oroas över att sverigedemokraterna växte och nu inte var långt ifrån att vinna mandat trots att partiet har varit i total medieskugga under hela valrörelsen.

Istället var det ett annat uppstickarparti som stal spotlighten och lyckades baxa sig in i europaparlamentet. Exakt vad det innebär att Piratpartiet kommer in i Europaparlamentet vet vi inte än, men det jag förmodar är att den del av vår yrkeskår som har lanserat idén om bibliotek 2.0 tycker att det hela är rätt spännande. Och det är spännande!

Hur internet och våra liv där regleras angår oss som medborgare, och angår särskilt oss som värderar rätten till kunskap, information och det demokratiska samtalet. Jag och min generation hör väl till de första som växte upp med internet och vi har sen 2006 sett hur staten och kapitalet stegrat sina ansträngningar att få kontroll över det som tidigare har kunnat liknas vid oinmutad mark, ett fritt rum, eller till och med vid en allmänning. Nu vill kommersiella intressen ha en allt större del av kakan, och politiska intressen blir oroliga över att all denna frihet skall missbrukas.

Repressionen är en globala företeelse: från FRA och IPRED i EU, till samarbeten mellan storföretaget Google och

enpartistaten Kina. Prästregimen i Iran använder system köpta från telekommunikationsbolaget Nokia Siemens för att kartlägga iraniernas internetanvändande.

Medborgare eller konsument på nätet?

En belysande frågeställning är om vi i ordningsmaktens ögon skall fungera som medborgare eller konsument på internet. 2009 har frågan varit uppe om huruvida EU-stater skall kunna stänga av enskilda medborgare från internet, ett förslag som är ivrigt påhejad av de storföretag som har intresse i upphovsrättsens stärkande. Är det bara en fråga om att frånta en kriminell person möjligheten att utnyttja en tjänst, eller handlar det om att beröva en medborgare sina rättigheter? Med den betydelse som internet har i vår moderna tid får det allvarliga konsekvenser för en individ att vara utestängd från det.

Kapitalet vill behålla kontrollen

Några dagar innan valet till Europaparlamentet läser jag ett inlägg ur Erik Bergs blogg Approximationer (<http://approximationer.blogspot.com/2009/06/piratpartiet-ar-slutet-pa-borjan.html>). Detta är alltså innan Piratpartiets triumf men valundersökningar har redan spått stora framgångar för partiet. Berg skriver i inlägget om saker som jag själv har känt men inte riktigt kunnat sätta fingret på: Nämligen att frågan om regleringar av internet är större än piratpartiets motstånd mot integritetskränkande lagar, och vi som håller på det vänstra laget

måste kanske börja se den här frågan i ett större sammanhang. Jag lyfter ut några rader ur Erik Bergs inlägg:

Demokratin har aldrig genomförts mer än halvvägs. Att kontrollera kapital har under hela 1900-talet inneburit en möjlighet att utöva massiv makt och köpa sig politiskt inflytande. Det sker genom kontroll av arbetet, genom lobbyister och genom direkta röstköp men framförallt genom att kontrollera media. I massmediernas tidsålder har media varit porten till verkligheten, att se, förstå och påverka, att sätta agendan, att förvrida perceptionen. När nu media håller på att ändra karaktär från massmedia till mikromedia och sociala medier så rör sig också kapitalet för att behålla kontrollen... För en sak är säker, även om det är en gammal kamp som återuppstår på nätet så är det inte en gammal trött och föråldrad industri som leder kampen mot det fria Internet, det är kapitalintressen som är mäktigare än någonsin förr, som har allt att förlora på en urholkad upphovsrätt och nedrivna medieoligopol och allt att vinna på ett Internet som kan användas för att konstruera sociogram, ett Internet som kan styckas, packeteras och säljas i lämpliga portioner, där vi i första hand är målgruppsplacerade konsumenter och inte fria medborgare /.../ Hotet mot friheten på Internet kommer från flera håll. Statliga dataloggnings- och övervakningsinitiativ är uppenbara hot, men världens största sociogrammaskin är privata Facebook – inte FRA:s superdator.

Rättigheterna och internet

Erik Berg utvecklar ett resonemang med hjälp av en forskare som jag själv gjorde bekantskap med på Biblioteks- och informationsvetenskapen i Borås: Lawrence Lessig.

“We can build, or architect, or code cyberspace to protect values that we believe are fundamental. Or we can build, or architect, or code cyberspace to allow those values to disappear. There is no middle ground. There is no choice that does not include some kind of building. Code is never found: it is only ever made, and only ever made by us. [...] The first generation of these architectures was built by a noncommercial sector – researchers and hackers, focused upon building a network. The second generation has been built by commerce. And the third, not yet off the drawing board, could well be the product of government. Which regulator do we prefer? Which regulators should be controlled? How does society exercise that control over entities that aim to control it?”

(Lessigs text är hämtad ur wikin Code 2.0 som finns på adressen <http://www.socialtext.net/codev2/>)

Redskap för kontroll

Kod är lag på internet menar Lessig. Och kod är något som produceras vilket betyder att den som kodar också reglerar internet. Inser man det inser man att internet lika mycket kan var ett redskap för kontroll som för frihet. Vi kan inte enbart titta på juridiska regleringar av individers användande av internet, som Piratpartiet gör, utan vi måste också titta på hur internet produceras och titta på ägandeförhållanden och olika aktörers roll på denna arena. Har den digitala eran sin Karl Marx?

Folkbiblioteken

Det här är saker som folkbiblioteken kommer behöva förhålla sig till inom de kommande åren. På lång sikt måste vi se att mänsklig tillvaro på internet inte är magiskt befriad från de maktförhållanden som vi så tydligt kan se ute i samhället. Och om vi accepterar den premissen måste vi fråga oss: vilket slags rum vill vi skapa på internet? En av de många fina sakerna med idén om ett folkbibliotek är att det är ett rum där klasskillnader inte skall existera, utan vi faktiskt är jämlikar. Hur tänker vi in det i ett digitalt rum? Hur bygger man ett folkbibliotek med kod? Vi vet vad ett folkbibliotek är i den fysiska världen med vad är det i den digitala?

Det är en fråga som vi måste besvara på lång sikt. På kort sikt måste vi förhålla oss till de försök som stat och kapital gör idag för att reglera internet på ett sätt som tar ifrån dess användare sina medborgerliga rättigheter. Vad får detta för konsekvenser för det demokratiserande potential som internet har, ett potential som många forskare och orakel inom biblioteksvärlden dragit höga växlar från? Hur förhåller sig folkbiblioteken till de här försöken att kontrollera information: Är det någon skillnad mellan FRA:s övervakning av internetanvändare och att FBI undersöker en biblioteksbesökares boklån i kölvattnet till 11 september? Är det bara när repressionen drabbar biblioteken direkt som vi engagerar oss, eller kan det vara så att folkbiblioteken måste förhålla sig till vad som kan beskrivas som en backlash för demokratin? Hur?

”Jag och min generation hör väl till de första som växte upp med internet och vi har sen 2006 sett hur staten och kapitalet stegrat sina ansträngningar att få kontroll över det som tidigare har kunnat liknas vid oinmutad mark, ett fritt rum, eller till och med vid en allmänning.”